

ra s'ha negat a ajudar econòmicament els centres alevís, a diferència de les mesquites sunnites. A partir dels anys setanta i sobretot dels vuitanta, amb l'adopció del neokemalisme com a ideologia oficial de l'estat, la violència dels grups d'extrema dreta sobre els representants de la comunitat alevita es va reforçar sense que les autoritats perseguissin els culpables. L'assassinat de 33 intel·lectuals alevís reunits a la ciutat de Sivas va culminar aquesta escalada de repressió contra la comunitat alevita.

La victòria el 2002 de l'AKP (Partit de Justícia i Desenvolupament), de l'actual primer ministre turc, islamista moderat, han augmentat els temors d'una creixent

marginalització dels alevís a Turquia amb una possible radicalització de part d'aquesta comunitat amb forts lligams amb grupuscles d'extrema esquerra.

Un nou "contracte social"? Paradoxalment, islamistes moderats, alevís i kurds es necessiten mútuament davant del pes dels militars en la vida política turca per aconseguir l'adhesió de Turquia a la UE. Leyla Zana, símbol de la resistència kurda, està disposada a representar el seu paper de moderadora del camp kurd per aconseguir que Turquia entri a la UE a canvi d'un reconeixement oficial de la diversitat cultural i lingüística de Turquia. Aquesta exdipu-

tada kurda ha anunciat la futura creació d'un nou partit legal, el Moviment per una Societat Democràtica, que defensi una certa autonomia per als kurds i que treballi amb els partits turcs que vulguin una vertadera democratització del país.

La voluntat de bona part de la societat d'entrar a la UE passa per la integració d'islamistes moderats, kurds i alevís en un nou "contracte social", abandonant el kemalisme com a ideologia oficial. Una redefinició de la ciutadania que deixi lloc a l'especificitat de cada grup a canvi de la renúncia a la violència com a mitjà d'expressió política.

Jordi Tejel

Crisi d'identitat a Europa?

No n'hi ha cap dubte: la demanda d'adhesió de Turquia a la Unió Europea representa un gran rept per als països membre. Cap altra candidatura ha suscitat tantes passions i debats sobre l'"essència" europea. Intel·lectuals, periodistes i polítics han intentat respondre a preguntes força complexes: Turquia pertany a Europa?, fins on arriben les fronteres d'una Europa "geogràfica"?, l'islam forma part d'Europa?, els turcs tenen "vocació" europea?, Turquia comparteix la "civilització" europea? La candidatura turca ja ha evidenciat la crisi de la identitat europea i la manca de líders polítics amb una visió clara d'un model de construcció per a la UE al segle XXI.

"Europa" a través de la història.

La paraula Europa apareix, en un sentit geogràfic, al segle VII aC com a simple península d'Àsia i amb uns límits orientals arbitraris. Els adversaris a l'adhesió turca asseguren que Europa ha estat construïda sobre una doble herència: la grega i la romana. Tanmateix, aquesta afirmació presenta alguns problemes.

Els grecs, dispersats entre tres continents, es consideraven superiors i diferents dels "bàrbars", és a dir, de la resta de pobles que vivien al voltant. Per la seva part, la unitat de l'imperi romà es basava en la Mediterrània i no pas en Europa. Els àrabs, en envair la península Ibèrica, el sud d'Itàlia i part de l'estat francès actual, podrien haver dominat la Mediterrània, com els romans, si no hagués estat per la derrota de Poitiers, l'any 732, i la posterior reconquesta, aconcluida al segle XV.

De fet, la lluita contra els àrabs fa sorgir la idea d'una unitat política europea fundada sobre el cristianisme. Tot i així, només sota Carlemany una unitat política va coincidir pràcticament amb la zona d'influència de l'Església romana. Durant l'edat mitjana, el mot Europa va tornar a caure en un cert oblit. Les guerres contra els turcs otomans fan reaparèixer un altre cop la idea d'una solidaritat europea, assimilada a la religió cristiana. L'aparició dels estats moderns estructurats a Europa va enfosquir les perspectives d'unitat a través de la religió. La idea europea pren llavors, i fins

La candidatura turca és una gran ocasió perquè els 25 defineixin el projecte europeu molt més que no pas els debats fets fins ara sobre la seva essència.

a la Segona Guerra Mundial, tres formes principals: la de l'Europa de l'equilibri entre grans potències (inclosa Rússia); la de l'Europa unificada per la conquesta (Napoleó o Hitler); i, una opció minoritària fins al segle XX però favorable, la d'una Europa unificada voluntàriament.

La fi de la Segona Guerra Mundial marca un moment de ruptura. Les potències europees, llimades per diversos conflictes armats, han perdut el seu poder tècnic i polític, que els havia permès colonitzar durant quatre segles grans parts del món. La idea de la unitat deixa de ser una qüestió exclusiva d'intel·lectuals per esdevenir una de les preocupacions essencials dels polítics, com Robert Schuman, Alcide de Gasperi o Konrad Adenauer. Amb el suport dels EUA i en oposició a l'URSS, sis països creen les primeres institucions comunitàries amb objectius eminentment econòmics, deixant la porta oberta a la unificació política. El problema es posa sobre la taula; la resolució, no.

Altres lectures. Hom ha insistit sovint en la importància del conflicte franco-alemany per explicar el projecte europeu de la segona meitat del segle XX. En aquest sentit, la comunitat europea es podria haver convertit en una necessitat "històrica i política" per la reconciliació entre França i Alemanya, països que s'havien disputat el control del continent europeu durant dos segles. Des d'aquesta perspectiva, es podria considerar l'adhesió com un pas cap a la integració d'un vell "enemic" que ha col·laborat indirectament en la consolidació d'una solidaritat europea davant d'un perill exterior?

Més enllà del paper "indirecte" del desaparegut imperi otomà en la configuració d'una consciència europea, cal dir que la Sublim Porta ha participat activament en la política europea en diverses ocasions. Podem oblidar que els otomans van ser aliats de França contra l'imperi "cristià" austrohongarès?, o que el territori de l'actual Turquia va acollir milers de jueus i musulmans fugint de les persecussions dels governs europeus "civilitzats"? Culturalment, no es pot negar la influència oriental en l'anomenada "civilització europea". Així, Bizanci, l'Istanbul actual, va ser el segon centre de l'imperi romà, i Jesús de Natzaret no va néi-

Mesquita reial, símbol de l'imperi otomà. Un imperi que genera moltes reticències i que l'actual estat turc vol evitar.

xer ni a París ni a Londres, sinó a la Palestina actual. A més, l'islam ha estat un component important d'una part d'Europa fins al segle XV, i a l'Europa oriental mai no ha deixat de ser-hi present. L'imperi otomà ha estat també una potència "europea" a través de la seva presència als Balcans, Hongria o Bulgària. Sis milions de musulmans viuen a França, mentre que bona part dels albanesos i dels bosnians, per exemple, són musulmans. Rebutjar la candidatura turca en nom de la defensa de l'essència cristiana d'Europa seria negar tant la història passada com el present. Encara més: Edgar Morin ens recorda que Europa és, des del renaixement, "metacristiana", amb un conflicte permanent entre el laïcisme i l'element religiós, entre raó i religió. Així, reduir Europa a una identitat cristiana comporta una visió parcial de la realitat.

L'argument dels detractors sobre l'exterioritat geogràfica de Turquia respecte al continent europeu també pot ser contestat a partir de lectures diferents. Primer de tot, cal recordar que una part, petita, de Turquia, és limítrofa amb la Grècia con-

tinental. Des d'aquest punt de vista, i segons els partidaris de la integració, Turquia pot aspirar a esdevenir membre del club europeu. En segon lloc, el criteri geogràfic amaga realitats sovint silenciades, com que territoris allunyats com les Antilles, les Canàries i algunes illes del Pacífic són part de la UE pels lligams polítics amb països de l'Europa continental.

Quina és l'essència europea? Podem definir Europa pel fet de compartir una certa filosofia de la llibertat? Democràcia, llibertat i drets humans han nascut més enllà del cristianisme. La idea del ciutadà sense identificar-se amb la seva "ànima" cristiana es remunta a Atenes. Però això no ha impedit que alguns països de l'Est, que han rebut una forta influència bizantina, s'hagin impregnat progressivament de les idees lligades a la "modernitat europea". L'imperi otomà es va començar a "europeïtzar" a començament del segle XIX amb una important obertura al comerç amb les potències europees i el llançament d'importantes reformes per salvar l'imperi del declivi. Tanmateix, la intervenció creixent de les potències europees en la política otomana i el sorgiment dels diferents nacionalismes agressius a l'Orient Mitjà van lligar el que hauria pogut ser un procés lent però tranquil cap a l'adopció de valors com democràcia i llibertat.

Avui dia, Turquia presenta clares mancances en el respecte dels drets humans i la democràcia. Els arguments històrics, però, no ens donen una resposta clara sobre la "vocació" dels turcs a entrar a la UE. Ni Europa ni Turquia són realitats estàtiques, l'una i l'altra s'han anat construint contínuament. El debat de fons, doncs, no hauria de centrar-se sobre les "capacitats" de Turquia a entrar a la UE, sinó sobre la natura mateixa del projecte europeu. Una Europa "a la carta", com Gran Bretanya i Polònia desitgen, podria integrar una Turquia nacionalista i conservadora, mentre que una Europa dirigida cap a la integració imposaria reformes importants a Turquia per abandonar el model kemalista, el llast ideològic i polític més determinant per avançar cap a una democratització real d'aquest país.

Jordi Tejel